

Ormen i magen en seglivad vandringshistoria

Helgonen Cosmas och Damianus driver ut en orm ur magen på en bonde. Bilden är en 1300-talsfresk från katedralen i Mistra.

Mer om ormar i magen, och en litteraturförteckning, finns i Jan Bondesons bok »Cabinet of Medical Curiosities», i Sverige tillgänglig genom Kiviksgårdens Förlag (fax 0414-707 77).

De ryktbara medicinarhelgonen Cosmas och Damianus, vilka dog martyrdöden år 287, betroddes med mångtaliga underverk. Ett av dem var att transplantera ett underben från en död neger till en kyrkotjänare som drabbats av gangrän. Denne individ levde sedan flera år med ett vitt och ett svart ben.

Ett annat av deras mirakel var icke mindre remarkabelt. En bonde, som mycket plågades av en orm som hade krupit genom munnen ner i hans magsäck medan han sov, beslöt, efter det att erfarna läkare hade ansett hans fall hopplöst, att vända sig till Cosmas och Damianus. När han steg in i deras kyrka och började be, krälade ormen upp genom matstrupen och ut genom munnen med en väldig fart. Tillsamman med de övriga kyrkobesökarna lade sig bonden på knä och sjöng ett hänfört halleluja.

Redan Hippokrates hade haft tillfälle att se en patient med orm i magen: det var en yngling som efter att ha druckit mycket starkt vin lade sig att sova på marken. Då kom en orm och kröp in genom den öppna munnen, varpå mannen dog i ett häftigt krampanfall.

Andra av antikens medicinska författare betvivlade inte heller att ormar, grodor och andra djur kunde leva och frodas i långa tider inne i den mänskliga mag-tarmkanalen.

Ormdoktorer

Cosmas och Damianus var långt ifrån de enda helgon som anlitades som »ormdoktorer» av oroliga medeltidsmänniskor. I vissa kyrkor var rentav den votivgåva som användes i

fall av kolik och buksmärtor en slingrande liten orm.

En yngling av förnäm familj, som länge plågats av magont, fördes inför den heliga Monegunde sedan lärda män hade betvivlat att han kunde botas på naturlig väg. Den heliga kvinnan kunde med sin hand känna ormen kräla runt i tarmarna på honom. Hon band fast ett litet kors, över vilket en högtidlig besvärjelse hade lästs, över den plats där den parasitära reptilen ansågs befinna sig. Denna magiska kur hade avsedd effekt: i en vulkanisk tarmtömning utförskaffades ormen som en projektil.

Långlivad inom folktron

Ormen i magen blev verkligt långlivad både inom folktron och inom den vetenskapliga medicinen. Hovläkaren M W Mandt skrev 1839 en vetenskaplig artikel om en rysk bonde som haft en 31 cm lång huggorm inombords, och illustrerade den med en teckning av ormen. Så sent som 1891 beskrev Dr R H McCharles från Manitoba en amerikansk bonde som efter 18 månaders bukplågor hade kräkt upp en levande groda.

Inalles finns inte mindre än 59 fall av levande djur i magen beskrivna i den vetenskapliga litteraturen: 13 or-

mar, 17 ödlor, 11 grodor, 10 paddor, 2 möss och 6 »övriga». Ormen i magen får alltså statistiskt sett stå tillbaka för de andra djuren, men var i folktron vida mer legendomspunnen.

Vandringssägner?

Ormen i magen har idag införlivats med de moderna tidningsankorna, vilket exemplifieras av en bisarr historia från Syrien, som återgavs i Daily Telegraph 1982. En 25-årig kvinna hade tagits in på det lokala sjukhuset på grund av svåra buksmärtor. Det visade sig att hon hade en 1,5 meter lång, levande orm i tarmkanalen. När denna monstruösa parasit var hungrig gav den till ett pipande ljud som en kyckling, vilket kunde höras av såväl patienten som hennes släktingar. De syriska kirurgerna stod handfallna, varför patienten fördes till Spanien, där en andra operation misslyckades trots att anestesin avsågs omfatta både orm och patient.

Historien återkommer 1987, men gäller då en rysk flicka med en 65 cm lång orm i magen, vilken av läkarkåren i Baku avlägsnades medelst en kraftig magsköljning. Förfrågningar till sjukhuset i fråga 1990 blev emellertid resultatlösa: sjukhuskanslisten hade inget minne av någon patient med orm i magen, men misstänkte att ett »skämtsamt» brev till Pravda återigen kunde ha satt fart på denna bisarra tidninganka under dess färd runt jordklotet.

Jan Bondeson
leg läkare,
London

MEDICIN
HISTORISK
paus